

WSPOMAGANE SPOŁECZNOŚCI MIESZKANIOWE (WSM) – KONCEPCJA

spis treści

I. WSTĘP

- 1. DIAGNOZA SYTUACJI**
- 2. OGÓLNE ZAŁOŻENIA WSPOMAGANYCH SPOŁECZNOŚCI MIESZKANIOWYCH**
- 3. GRUPA DOCELOWA**
- 4. ROZWIĄZANIE DOCELOWE**

II. MIESZKAŃCY

III. TWORZENIE INFRASTRUKTURY WSM

- 1. LOKALIZACJA OBIEKTU**
- 2. TYTUŁ PRAWNY DO NIERUCHOMOŚCI**
- 3. STANDARD BAZY LOKALOWEJ**
- 4. FINANSOWANIE TWORZENIA WSM**

IV. FUNKCJONOWANIE WSPOMAGANYCH SPOŁECZNOŚCI MIESZKANIOWYCH

- 1. ZAKRES I STANDARD USŁUG**
- 2. STANDARD KADRY**
- 3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA**

WSPOMAGANE SPOŁECZNOŚCI MIESZKANIOWE (WSM) – KONCEPCJA

I. WSTĘP

1. DIAGNOZA SYTUACJI

W Polsce brak oferty w zakresie zamieszkiwania i całodobowych koniecznych usług wspierających dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności wymagających intensywnego, zindywidualizowanego, specjalistycznego, całodobowego, skoordynowanego wsparcia, usług realizowanych zgodnie z przysługującymi im prawami, zapisanymi m.in. w Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych, w tym w szczególności dla osób, które:

- wymagają skoordynowanego pakietu usług wspierających (patrz: Zakres i standard usług oraz Standard kadry), trudnych lub niemożliwych do zapewnienia w formie usług środowiskowych lub w domu rodzinnym;

- nie chcą lub nie mogą skorzystać z istniejących obecnie form całodobowego wsparcia, wskutek braku usług adekwatnych do ich potrzeb w pobliżu lub w miejscu ich zamieszkania, w tym osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących w domach rodzinnych pod opieką starzejących się, schorowanych, „wypalonych” i często także niepełnosprawnych rodziców i opiekunów faktycznych, przytłoczonych perspektywą losu swoich dorosłych dzieci po ich śmierci;

- wymagają obok różnorodnego wsparcia (w tym w zakresie potrzeb zdrowotnych, pielęgnacyjnych, zapobiegania wtórnym powikłaniom, stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych, komunikacyjnych oraz społecznych) także pomocy w zakresie niezależnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich potrzeb;

- mają w znaczący sposób ograniczone (wynikające z ich niepełnosprawności) możliwości w zakresie egzekwowania wyborów oraz sprawowania kontroli nad swoim życiem, jak również podejmowania długofalowych decyzji, które tego życia dotyczą;

- mają w znaczący sposób ograniczone (wynikające z ich niepełnosprawności) możliwości w zakresie wyboru i zakupu usług od podmiotów zewnętrznych oraz gospodarowania budżetem osobistym;

- mogą przejawiać nasilone zachowania zagrażające bezpieczeństwu własnemu lub innych, a zatem istnieje potrzeba stworzenia warunków zapewniających bezpieczeństwo im i osobom z ich najbliższego otoczenia;

- nie mogą skorzystać z innych form mieszkalnictwa wspomaganego (mieszkania chronione, wspierane, treningowe) ze względu na nieadekwatność tych form do ich potrzeb; infrastruktura tych miejsc zakłada dużą samodzielność mieszkańców, przez co są one niedostosowane do osób wymagających znacznego wsparcia; dodatkowo miejsca te niejednokrotnie odmawiają przyjęcia lub tworzą bariery w zakresie dostępu do usług poprzez szereg kryteriów/wymogów wykluczających, np. odmawiają przyjęcia w przypadku w szczególności: konieczności stosowania wymaganych specyficznych zabiegów medycznych lub pielęgnacyjnych; konieczności opieki całodobowej lub pielęgnacyjnej; typów zaburzeń psychicznych lub rozwojowych; uzależnień; stanów ostrych; braku gotowości podejmowania leczenia farmakologicznego, terapii, konsultacji; braku efektów dotychczasowych działań w zakresie usamodzielnienia, aktywizacji i rehabilitacji psychospołecznej; dużego poziomu agresji lub autoagresji mieszkańca; tendencji samobójczych; negacji choroby i odmowy leczenia lub negowania przez nich potrzeby terapii, a także w przypadku ograniczonych umiejętności w zakresie rozumienia norm i zasad społecznych, problemów komunikacyjnych; znacznych potrzeb w zakresie wsparcia.

Brakuje również miejsc gwarantujących niezależność i autonomię mieszkańców a jednocześnie wspólnotowy charakter zamieszkiwania w niewielkich - ograniczonych liczbowo (aby przeciwdziałać potencjalnym zagrożeniom autonomii) społecznościach, a przy tym realizujących ideę deinstytucjonalizacji. Chodzi o miejsca łączące domowy charakter z organizacją zapewniającą ciągłość i stabilność wsparcia, niezbędną przy stałej i wszechstronnej zależności od osób trzecich. Nie ma obecnie także stabilnego, systemowego finansowania zapewniającego zindywidualizowane, zróżnicowane w zależności od potrzeb wsparcie. Jest ono niezbędne dla zatrudnienia odpowiedniej liczby osób wspierających o wysokich kompetencjach, adekwatnych do realizacji szerokiego zakresu niezbędnych indywidualnie dobranych usług bezpośredniego wsparcia, w tym w formie zapewniającej warunki profesjonalnej opieki terapeutycznej. Konieczne jest poszerzenie celu rehabilitacji i uwzględnienie w nim systematycznej, wieloaspektowej aktywizacji prowadzonej przez wykwalifikowanych specjalistów oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Trzeba też przyjąć założenie możliwości rozdzielenia regulacji dotyczących uprawnień i zasad używania lokalu od usług skoordynowanego intensywnego wsparcia.

Brakuje także oferty wyżej wymienionych usług uwzględniającej perspektywę całonocną osób niepełnosprawnych i ich rodzin, w tym rozwiązań dedykowanych przeciwdziałaniu skutkom niepełnosprawności, które dotyczą systemu rodzinnego i rodziców (opiekunów). Chodzi o skutki sprawowania długoletniej, wyczerpującej opieki domowej nad osobą niepełnosprawną, wypalenia sił,

starzenia się, problemy somatyczne i finansowe, etc. Nie ma oferty dla rodzin które, jak same mówią (a zdanie to podzielają mamy nadzieję rządzący) nie mogą dłużej czekać na rozwiązania systemowe.

Ponadto brak miejsc zapewniających mieszkańcom możliwości swobodnego samostanowienia, kształtowania ich osobistej przestrzeni i czasu, w zakresie, jaki jest dla nich możliwy.

2. OGÓLNE ZAŁOŻENIA WSPOMAGANYCH SPOŁECZNOŚCI MIESZKANIOWYCH (WSM)

Koncepcja Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych zawiera założenia uzupełniającej formy mieszkalnictwa wspomaganego i opiera się na zapisach sformułowanych w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030 przyjętej Uchwałą Nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. (M.P. 2021 poz. 218, pkt I. 3.5. Centra Opiekuńczo-Mieszkalne – Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe).

Zgodnie z postanowieniami ww. Strategii: *„forma ta będzie uzupełnieniem wsparcia oferowanego w ramach mieszkań wspomaganych” i „przeznaczona dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, wymagających intensywnego wsparcia”. „Usługi zamieszkiwania w formie pobytu całodobowego w Społecznościach mają na celu zapewnienie niezależności jako formy autonomii w której osoby niepełnosprawnej nie pozbawia się możliwości wyboru oraz kontroli w zakresie stylu życia i codziennych czynności, przy jednoczesnym zapewnieniu zakwaterowania i całodobowych koniecznych usług wspierających dostosowanych do indywidualnych potrzeb oraz włączenie w niewielką społeczność mieszkaniową a tym samym uspołecznienie przez wspólny pobyt we Wspólnocie”.*

Zapisy te zgodne są z postanowieniami Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych (Artykuł 19: Niezależne życie i włączenie w społeczeństwo).

3. GRUPA DOCELOWA

Mieszkańcami utworzonych Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych mogą być wyłącznie osoby dorosłe z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem traktowanym na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Mieszkańcami mogą być osoby niepełnosprawne wymagające intensywnego, zindywidualizowanego, specjalistycznego, całodobowego, skoordynowanego wsparcia.

W szczególności to osoby, u których: trudności nie występują w sposób izolowany, ale stanowią zespół poważnych objawów, wymagających całodobowej, intensywnej, bezpośredniej opieki i pomocy w codziennej egzystencji .

Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe to oferta adresowana dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, przy czym konieczne jest zastosowanie uniwersalnych i ujednoczonych (sformalizowanych) narzędzi oceny funkcjonalnej pozwalających ujednoczyć i zobiektywizować kryteria dostępu do zamieszkiwania i usług wsparcia w WSM. Ocena taka powinna mieć formę wielospecjalistycznej oceny funkcjonalnej. Rekomendowanymi narzędziami, na podstawie których może się odbywać kwalifikowanie osób do tego rodzaju wsparcia, są (w zależności od przyczyny niepełnosprawności): Mahoney FI, Barthel D. „*Badanie funkcjonalne: Wskaźnik Barthel*” oraz *Formularz kwalifikowania osób niepełnosprawnych do szczególnego specjalistycznego wsparcia*, wypracowywany przez Zespół ds. Rozwiązań Systemowych dla Osób Niepełnosprawnych przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej w roku 2014.

4. ROZWIĄZANIA DOCELOWE

Niezbędnym warunkiem do zapewnienia mieszkańcom mieszkań wspomaganych oraz WSM-ów trwałego miejsca do życia oraz wsparcia i bezpośredniej pomocy, jest wprowadzenie trwałych rozwiązań systemowych.

Nie jest możliwe prowadzenie przez organizację pozarządową domu, czy mieszkania dla osób wymagających bardzo intensywnego wsparcia ze środków własnych lub środków projektowych.

Konieczne jest wprowadzenie do polskiego systemu prawa - mieszkań i małych specjalistycznych domów stałego pobytu w środowisku lokalnymi. Mieszkania/domy te będą mogły funkcjonować w różnych formułach, ale będą je łączyć podstawowe cechy. Po pierwsze, będą one zgodne z ideą deinstytucjonalizacji m.in. ze względu na małą liczbę mieszkańców, ich podmiotowość i autonomię. Po drugie będą dedykowane osobom wymagającym całodobowej, intensywnej, bezpośredniej pomocy, wyłonionym za pomocą ustalonych obiektywnych i wnikliwych kryteriów. Po trzecie będą uwzględniać specyficzne potrzeby tej wąskiej grupy osób poprzez zapewnienie zdecydowanej zwiększonej liczby kadry - zwiększone koszty funkcjonowania takich społeczności, wynikające z konieczności zatrudnienia odpowiedniej liczby kadry osób wspierających będą finansowane w drodze montażu finansowego przede wszystkim z budżetu państwa i uzupełniająco z funduszy celowych. Montaż ten musi mieć charakter trwały (nie konkursowy), gwarantowany i jednoznacznie określony w przepisach zarówno co do zasad, jak i wysokości udziału funduszy centralnych.

II. MIESZKAŃCY

1. UWAGI WSTĘPNE

Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe mają stanowić w swoim założeniu taką formę zamieszkania, która umożliwi każdemu z mieszkańców niezależność i jak najszerszy zakres sprawczości. Oznacza to z jednej strony niezależne od innych mieszkańców mieszkanie ale też możliwość dobrowolnego kontaktu z innymi mieszkańcami. Wynikają z tego propozycje ograniczające liczbę mieszkańców i określony sposób budowania społeczności poprzez wyrażenie woli osoby z niepełnosprawnością lub jej opiekuna prawnego i ukierunkowany przez prowadzącego w ramach przyjętego profilu dobór mieszkańców.

2. LICZBA MIESZKAŃCÓW

Jako dobra praktyka pochodząca z doświadczeń w różnych krajach wdrażających deinstytucjonalizację wsparcia osób z niepełnosprawnościami optymalna liczba mieszkańców zamieszkujących całodobowo WSM nie powinna przekroczyć 12 osób w zespołach mieszkalnych nie większych niż 6 osobowych. Ten sam podmiot może prowadzić wiele WSM pod warunkiem, że są one w innych lokalizacjach. Mieszkania treningowe i wytchnieniowe oraz mieszkania wspomagane mogą i powinny prowadzić te same podmioty, które prowadzą WSM, ale powinny być one w innych lokalizacjach (najlepiej w podobnej/dość bliskiej okolicy).

3. JEDNA CZY WIELE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W JEDNEJ WSM?

Kształtując WSM prowadzący w zależności o projektowanego sposobu organizacji przestrzeni powinien określić dla jakich niepełnosprawności dany WSM jest przeznaczony (profil WSM) z zastrzeżeniem, że powinno się dążyć zwłaszcza przy organizacji modułowej, do tego, aby każdy WSM mógł przyjąć osoby z różnymi niepełnosprawnościami, ale w sposób nie zakłócający funkcjonowania każdego z mieszkańców.

4. ZASADY ZAMIESZKANIA W WSM

Już na początku tworzenia WSM wnioskujący niezależnie czy jest to jednostka samorządu terytorialnego czy organizacja pozarządowa pożytku publicznego powinien zdiagnozować potrzeby na danym terenie, ogłosić publicznie możliwość składania wniosków lub odpowiedzieć na złożone wcześniej indywidualne lub zbiorowe wnioski o utworzenie WSM. Wnioski złożone do JST obligują do podjęcia starań przez samorząd o utworzenie WSM.

W przypadku większej liczby wniosków niż planowany określony standard WSM, proces wyboru chętnych do zamieszkania powinien obejmować wniosek kandydata lub jego opiekuna prawnego do podmiotu organizującego WSM, postępowanie wyłaniające kandydatów do zamieszkania

według stopnia intensywności koniecznego wsparcia, sytuacji życiowej w tym uzyskania wsparcia w środowisku lokalnym z uwzględnieniem wieku, stanu zdrowia opiekunów faktycznych, uzgodnienia trój lub czterostronne (kandydat, ew. opiekun prawny lub faktyczny kandydata, podmiot prowadzący WSM, JST).

Decyzja o przyjęciu mieszkańca powinna należeć wyłącznie do podmiotu prowadzącego WSM - w konsultacji z przyszłym mieszkańcem lub jego przedstawicielem prawnym. Pobyt w WSM, o ile to możliwe ze względów prawnych, i o ile jest to wskazane ze względu na specyfikę konkretnej WSM, powinien być oparty o trwałe prawo do dysponowania lokalem mieszkalnym lub wydzieloną częścią lokalu na podstawie umowy pomiędzy mieszkańcem i prowadzącym WSM. Decyzja administracyjna JST powinna dotyczyć jedynie przyznania lub nie środków wsparcia w wymiarze niezbędnym do uzupełnienia środków własnych mieszkańca zapewniającym mu zamieszkanie i usługi bytowe w WSM zgodne z wymaganiami wynikającymi z jego niepełnosprawności. Naczelną zasadą w realizacji programu Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych powinna być zasada podmiotowości ich mieszkańców. Zamieszkanie w nowym miejscu, w warunkach dostosowanych do indywidualnych potrzeb, samodzielne, jednak wspólne z innymi osobami z niepełnosprawnością, musi zatem być konsekwencją woli osoby z niepełnosprawnością wyrażonej osobiście czy też poprzez wspomagane podejmowanie decyzji. Ta zasada, jakkolwiek nie zawsze prosta w realizacji, powinna towarzyszyć każdemu aktowi tworzenia się Społeczności: zgłaszaniu zapotrzebowania, przygotowaniu wniosku, uzgadnianiu zasad zamieszkania (nie wykraczających w swoim rygorze poza zasady współżycia społecznego), zebraniu deklaracji woli zamieszkania, projektowaniu przestrzeni indywidualnej i wspólnej, powierzeniu świadczenia usług, a w szczególności akceptacji osób z którymi ma się zamieszkać i osób świadczących wsparcie.

Umowa podmiotu prowadzącego z mieszkańcem lub jego opiekunem prawnym powinna gwarantować mu stałość zamieszkania i korzystania z usług, a w przypadku zasobów lokalowych będących własnością JST powinna być oparta o prawo lokalowe (zgodnie z wnioskowanym i uzyskanym finansowaniem). Umowa powinna zawierać zamknięty katalog przyczyn rozwiązania umowy w zakresie usług: utrata przez podmiot prowadzący wystarczającego finansowania, zapewniającego bezpieczeństwo mieszkańców, wiążąca się z rozwiązaniem umowy ze wszystkimi mieszkańcami. Umowa wygasa w przypadku śmierci mieszkańca.

5. ROZWIĄZANIE DOCELOWE

Docelowo powyższe rozwiązanie powinno być unormowane przez odpowiednie zdefiniowanie zadań samorządowych w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami w szczególności co do

współfinansowania zamieszkania i usług bytowych w WSM tak żeby było to zadanie obligatoryjne wynikające wprost z ustawy i poparte trwałym źródłem finansowania.

III. TWORZENIE INFRASTRUKTURY WSM

1. LOKALIZACJA OBIEKTU

Lokalizacja obiektu musi spełniać podstawowe kryterium: zapewniać dostęp do jak najszerszego zakresu usług wspierających, możliwość włączenia w społeczność lokalną i przeciwdziałać izolacji i segregacji społecznej, unikać peryferyjności oraz elastycznie wykorzystywać lokalne możliwości.

1.1. Preferowane położenie. Możliwość tworzenia na terenach miejskich i wiejskich, z dostępem do szerokiego zakresu usług wspierających w tym specjalistycznych, miejsc oferujących wsparcie dzienne, zróżnicowanych usług publicznych, infrastruktury, dóbr kultury, ogólnodostępnych terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, terenów zielonych, obiektów sportowych. W rejonie spełniającym standardy pod względem zanieczyszczenia środowiska i hałasu. Nowo powstający obiekt powinien spełniać wymogi dostępności (z ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami Dz. U. z 2020 r. poz. 1062 ze zm.) a już istniejący „projektowania uniwersalnego”, dostępny lub adaptowalny dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w zależności od potrzeb aktualnych mieszkańców (przy uwzględnieniu możliwości specjalizacji WSM). WSM może zajmować odrębny budynek (w zabudowie wolnostojącej, bliźniaczej, szeregowej) jak i lokal mieszkalny w budynku wielorodzinnym.

1.2. Skomunikowanie. Dostęp do komunikacji publicznej o możliwie najszerszym zakresie (w tym dostępnej dla osób z niepełnosprawnościami ruchu i innymi niepełnosprawnościami np. dostosowany przystanek, dworzec itp.) jak i łatwy dojazd pojazdami prywatnymi (w tym o większych gabarytach np. pojazdem dostosowanym do przewozu osób z niepełnosprawnością ruchową).

1.3. Warianty lokalizacyjne WSM. Z uwagi na specyficzne potrzeby osób w spektrum autyzmu (nadwrażliwości) powinny WSM dla tej grupy powstawać w cichym, spokojnym miejscu o organicznym natężeniu bodźców (hałas, ruch uliczny, intensywne zapachy itp.). W przypadku osób z niepełnosprawnością ruchową należy zapewnić lokalizację z możliwie najbardziej dostępną infrastrukturą.

1.4. Bezpośrednie otoczenie i zagospodarowanie przestrzeni. Otoczenie powinno być zaprojektowane w sposób umożliwiający użytkowanie przez osoby o zróżnicowanym wieku, umiejętnościach i stopniu sprawności przy uwzględnieniu czynników związanych ze zdolnością poruszania się, widzenia, słyszenia, pojmowania, a także wrażliwości na środowisko. W bezpośrednim otoczeniu teren rekreacyjny (umożliwiający bezpieczne poruszanie się i aktywność na świeżym powietrzu, spotkania towarzyskie, integrację) urządzenia do aktywności fizycznej, miejsca postojowe, możliwość uprawy roślin i trzymania zwierząt, ogród „sensoryczny”. Brak uciążliwego sąsiedztwa.

2. TYTUŁ PRAWNY DO NIERUCHOMOŚCI

Priorytetowym postulatem jest zapewnienie trwałości i stabilności docelowego zamieszkania niepełnosprawnej osoby fizycznej korzystającej z WSM. Zatem przyjęte rozwiązania muszą gwarantować, że z chwilą utworzenia WSM nieruchomość nie może być przeznaczona na inne cele niż na potrzeby mieszkańców aż do ich śmierci lub do momentu dobrowolnej rezygnacji przez nich z zamieszkiwania.

2.1. Tytuł prawny do nieruchomości (moduł I tworzenie infrastruktury). Prawo własności lub prawo użytkowania wieczystego nieruchomości, na której ma powstać infrastruktura WSM, może przysługiwać jednostce samorządu terytorialnego, Skarbowi Państwa, organizacji pozarządowej pożytku publicznego, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057; to jest niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytutami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi oraz nie działające w celu osiągnięcia zysku;

- osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia).

2.2. Tytuł prawny do nieruchomości (moduł II funkcjonowanie WSM). Finansowanie funkcjonowania Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych powinno być również możliwe w oparciu o infrastrukturę, która nie powstała przy wsparciu z modułu I.

Finansowanie funkcjonowania WSM jest możliwe gdy prawo własności lub prawo użytkowania wieczystego przysługuje jednostce samorządu terytorialnego, Skarbowi Państwa, organizacji pozarządowej pożytku publicznego, kościołom i związkom wyznaniowym oraz osobom prawnym kościołów i związków wyznaniowych, o których mowa w art. 3 ust. 2 oraz ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057), (ten

sam podmiot jest jednocześnie właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości jak i prowadzącym WSM).

Finansowanie funkcjonowania WSM byłoby również możliwe w sytuacji, w której podmiotowi prowadzącemu WSM przysługuje tytuł prawny w postaci długoletniej dzierżawy lub użytkowania (30-50 lat) lub najmu od jednostki samorządu terytorialnego lub Skarbu Państwa (inny podmiot jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości a inny podmiot prowadzącym WSM).

2.3. Realizacja zadania w partnerstwie (samorządy i NGO). Zarówno tworzenie jak i prowadzenie (zlecenie prowadzenia) w partnerstwie jest dopuszczalne.

2.4. Warianty. Sieć WSM prowadzona przez jeden podmiot w różnych lokalizacjach: w związku z tym, że podstawowym problemem jest dostępność tej usługi, brak zasobów lokalowych (infrastruktury) i bariery formalne w zakresie tworzenia nowych miejsc, rekomendujemy opcję w zakresie możliwości organizowania przez jednostki samorządu terytorialnego (w zależności od lokalnych potrzeb) sieci Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych, bezpośrednio zlecając ich prowadzenie szerokiej grupie możliwych podmiotów (jednak przy zastrzeżeniu braku koncentracji kilku WSM w jednej lokalizacji aby przeciwdziałać segregacji społecznej).

2.5. Rozwiązanie docelowe. Rekomenduje się aby osoba fizyczna korzystająca z usług w formie Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych (mieszkaniec) nie była tam kierowana na mocy decyzji administracyjnej lecz posiadała tytuł prawny do lokalu w którym zamieszkuje (co jednocześnie implikuje w przyszłości konieczność takiego kształtowania miejsca w WSM, aby spełniało warunki dla odrębnego lokalu) w postaci najmu na czas nieoznaczony lub innego tytułu zapewniającego dożywnię trwałość (np. użytkowanie, służebność osobista).

3. STANDARD BAZY LOKALOWEJ

Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe mogą mieć różne formy, dostosowane do potrzeb i specyfiki i wyborów mieszkańców. Wspólne są podstawowe założenia: każdy mieszkaniec mieszka we własnym pokoju; w jednym zespole mieszkalnym (wyposażonym w pokój dzienny i kuchnię, lub pokój dzienny z aneksem kuchennym) mieszka do 6 mieszkańców (najlepiej jednak, żeby mieszkańców było co najwyżej 4). Cała Wspomagana Społeczność Mieszkaniowa rozumiana jako jednostka organizacyjna liczy do 12 mieszkańców.

Planując bazę lokalową należy – o ile to możliwe - zapewnić dostępność osobom niepełnosprawnym ruchowo.

Ponadto warunki lokalowe powinny zapewniać uczestnikom poczucie bezpieczeństwa, komfortu, możliwości prowadzenia normalnego codziennego życia, przygotowywania posiłków, odpoczynku, pielęgnowania relacji z innymi uczestnikami, rodziną i przyjaciółmi.

3.1. Typy Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych

3.1.1. Specjalnie zaprojektowany budynek lub zespół budynków. W takim budynku lub zespole budynków każdy mieszkaniec dysponuje własnym pokojem wraz z węzłem sanitarnym – łazienką, ew. z aneksem kuchennym lub miejscem do jego zorganizowania. Wspomagana Społeczność Mieszkaniowa tego typu jest przestrzennie podzielona na zespoły składające się z maksymalnie 6 mieszkań albo pokoi, przy czym rekomenduje się tworzenie mniejszych zespołów.

W każdym zespole mieszkalnym znajdują się następujące przestrzenie wspólne: pokój dzienny, kuchnia i pomieszczenie dla kadry. Zalecane jest zaplanowanie pokoju medycznego oraz pomieszczeń służących rehabilitacji i aktywności ruchowej, jak również niezbędnych pomieszczeń gospodarczych (pralnia, magazyn). Powierzchnia pokoju nie powinna być mniejsza niż 15 m kw., łazienki – 5 m kw., a łącznie powierzchnia użytkowa przypadająca na jednego mieszkańca nie może być mniejsza niż 35 m kw.

3.1.2. Zaadaptowany na potrzeby WSM budynek lub zespół budynków. Po adaptacji budynek lub zespół budynków musi spełniać warunki dostępności dla mieszkańców.

Pokoje jednoosobowe, powierzchnia pokoju nie powinna być mniejsza niż 15 m kw., na dwa pokoje musi przypadać co najmniej jedna łazienka. W każdym zespole mieszkalnym znajdują się: pokój dzienny i kuchnia (lub pokój dzienny z aneksem kuchennym) oraz pomieszczenie dla kadry. Inne pomieszczenia wspólne nie są obligatoryjne. Łącznie powierzchnia użytkowa przypadająca na jednego mieszkańca nie może być mniejsza niż 30 m kw.

W uzasadnionych przypadkach dopuszczalne są odstępstwa od norm dotyczących powierzchni pokoi mieszkalnych - do 25 proc.

3.1.3. Zespół mieszkań, zlokalizowanych w jednym lub kilku sąsiadujących budynkach wielorodzinnych, szeregowcach lub domach jednorodzinnych. W każdym z mieszkań, stanowiącym moduł mieszkalny, na jedną łazienkę mogą przypadać maksymalnie 2 pokoje jednoosobowe. Pokoje nie mogą być mniejsze niż 15 m kw., musi być osobny pokój dzienny i kuchnia lub pokój dzienny z aneksem kuchennym. Na jednego mieszkańca przypada łącznie co najmniej 35 m kw. powierzchni użytkowej. Nie są wymagane pomieszczenia gospodarcze – wykorzystuje się istniejące piwnice, garaże,

korytarze. Nie są wymagane osobne pomieszczenia służące rehabilitacji i aktywności ruchowej. W jednym mieszkaniu może mieszkać maks. 4 mieszkańców.

W uzasadnionych przypadkach dopuszczalne są odstępstwa od norm dotyczących powierzchni pokoi (do 25 proc.) oraz powierzchni użytkowej na jedną osobę (do 20 proc.)

3.2. Rozwiązania docelowe

Oprócz opisanych powyżej typów Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych wskazane jest również tworzenie WSM w oparciu o mieszkania prywatne dotychczasowego zamieszkania lub nabyte. Wspomaganą Społeczność Mieszkaniową stanowiłaby grupa takich mieszkań, zlokalizowanych w jednym lub kilku sąsiadujących budynkach wielorodzinnych, szeregowcach lub domach jednorodzinnych, przekazanych lub wynajętych jednostce prowadzącej WSM.

4. FINANSOWANIE TWORZENIA WSM – MODUŁ I

Podczas tworzenia bazy lokalowej Wspomaganych Społeczności można zarówno budować od podstaw nowe obiekty, jak i wykorzystywać istniejące. W tym drugim przypadku finansowanie dotyczy ich zakupu i remontu/adaptacji i wyposażenia, lub – jeśli podmiot tworzący WSM ma prawo do obiektu – wyłącznie remontu/adaptacji i wyposażenia.

4.1. Finansowanie

Finansowane będą zadania polegające na:

4.1.1. - budowie nowego obiektu budowlanego wraz z przyłączami na nieruchomości stanowiącej własność lub będącej w użytkowaniu wieczystym podmiotu tworzącego Wspomaganą Społeczność Mieszkaniową, a następnie jego wyposażeniu w niezbędne urządzenia budowlane i środki trwałe służące wielokrotnemu wykorzystaniu (w tym m.in.: sprzęt rehabilitacyjny, systemy zabezpieczające przed pożarem, systemy monitoringu, ogrodzenie wraz z bramą wjazdową);

4.1.2. - zakupie przez podmiot tworzący Wspomaganą Społeczność Mieszkaniową nieruchomości zabudowanej lub niezabudowanej obiektem w celu utworzenia WSM, a także jego wyposażenie w niezbędne urządzenia budowlane i środki trwałe służące wielokrotnemu wykorzystaniu (w tym m.in.: sprzęt rehabilitacyjny, systemy zabezpieczające przed pożarem, systemy monitoringu, ogrodzenie wraz z bramą wjazdową);

4.1.3. - nabyciu przez podmiot tworzący Wspomaganą Społeczność Mieszkaniową mieszkania lub zespołu mieszkań w istniejących lub planowanych budynkach w celu utworzenia WSM;

4.1.4. - zmianie przeznaczenia całości istniejącego obiektu, lub zespołu mieszkań stanowiącego/stanowiących własność podmiotu tworzącego Wspomaganą Społeczność Mieszkaniową poprzez jego/ich przystosowanie do standardu WSM i wyposażenie w niezbędne urządzenia budowlane i środki trwałe służące wielokrotnemu wykorzystaniu (w tym m.in. sprzęt rehabilitacyjny, systemy zabezpieczające przed pożarem, systemy monitoringu, ogrodzenie wraz z bramą wjazdową).

4.2. Koszty kwalifikowalne – Moduł I

W zakres kosztów kwalifikowalnych w Module I wchodzi:

4.2.1. - koszty podstawowe, które wystąpią w zależności od realizowanego zadania rzeczowego, takie jak: budowa lub zakup nieruchomości, przebudowa, remont, zmiana przeznaczenia istniejącego budynku/mieszkania/zespołu mieszkań;

4.2.2. - koszty zagospodarowania terenu (w tym ogrodzenia) i innych obiektów architektury ogrodowej, niezbędne do funkcjonowania WSM;

4.2.3. - koszty dodatkowe, które obejmują koszty przygotowania dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, kosztorysu inwestorskiego, analiz oddziaływania na środowisko, a także koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego, koszty nadzoru inwestorskiego/autorskiego (kontrola obiektów i procesów budowlanych);

4.2.4. - koszty zakupu sprzętu i wyposażenia wielokrotnego użytkowania oraz systemów zabezpieczających i monitorujących.

4.3. Wysokość wsparcia finansowego w Module I

Kwotę wsparcia finansowego w Module I przeznaczonego na utworzenie WSM i jego wyposażenie ustala się do wysokości 100% całkowitego kosztu realizacji zadania, wynikającego z kosztorysu inwestorskiego, z następującymi zastrzeżeniami:

- dla zadania utworzenia WSM (budowa, zakup, zmiana przeznaczenia obiektu) wraz z kosztami dodatkowymi – koszt 1 m² powierzchni obiektu nie może być wyższy niż cena 1 m² powierzchni użytkowej budynku mieszkalnego w regionie, w którym jest prowadzona inwestycja w kwartale poprzedzającym kwartał, w którym wydano pozwolenie na budowę (przebudowę lub remont), powiększony o maksymalnie 15% z tytułu dostosowania obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych;

- dla zadania zakupu sprzętu i wyposażenia WSM – nie może być wyższa niż 15 000 zł na 1 miejsce przeznaczone dla uczestnika WSM, przy czym kwota jest corocznie korygowana w oparciu o wskaźnik inflacji GUS.

4.3.1. Jeżeli koszty utworzenia WSM lub jego wyposażenia będą wyższe niż określone wyżej limity, podmiot tworzący WSM pokrywa różnicę ze środków własnych.

4.3.2. Powierzchnia całkowita WSM dofinansowana w ramach realizacji zadania inwestycyjnego nie może być wyższa niż 500 m kw.), zaś łączna liczba miejsc przeznaczonych dla mieszkańców WSM w ramach pobytu całodobowego nie może przekraczać 12.

4.3.4. Okres realizacji zadania inwestycyjnego nie może przekroczyć 3 lat. Za termin zakończenia zadania inwestycyjnego uznaje się datę uzyskania decyzji o pozwoleniu na użytkowanie WSM. W przypadku gdy decyzja o pozwoleniu na użytkowanie nie jest wymagana – datę odbioru końcowego tego WSM, lub datę wskazaną w umowie na utworzenie WSM.

4.4. Zastrzeżenia

4.4.1. W budynku, w którym została utworzona WSM, działalność polegająca na prowadzeniu WSM musi być prowadzona przez okres minimum 20 lat, licząc od dnia otwarcia WSM, pod warunkiem otrzymywania przez podmiot prowadzący środków publicznych na utrzymanie WSM.

4.4.2. W przypadku zmiany przeznaczenia budynku lub jego części, w których utworzono WSM, podmiot prowadzący WSM obowiązany jest do zwrotu otrzymanych środków w wysokości proporcjonalnej do okresu, liczonego od momentu zaprzestania działalności WSM.

4.5. Źródła finansowania tworzenia WSM – Moduł I

4.5.1. Wydatki dotyczące zakupu nieruchomości, finansowania budowy, rozbudowy, zmiany przeznaczenia, remontu są pokrywane w 100 proc. za pośrednictwem wojewodów i samorządów. Podmiot tworzący WSM może wnieść do projektu nieruchomość, jeśli ją posiada.

4.6. Docelowe zasady finansowania kosztów tworzenia nowych WSM

Konieczne jest stworzenie do końca 2023 r. trwałego mechanizmu finansowania kosztów tworzenia nowych Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych. Premiowane powinno być wnieсение nieruchomości przez jednostkę ubiegającą się o utworzenie WSM.

IV. FUNKCJONOWANIE WSPOMAGANYCH SPOŁECZNOŚCI MIESZKANIOWYCH

1. ZAKRES I STANDARD USŁUG

WSM przeznaczone są dla osób o bardzo znacznej, całodobowej, potrzebie wsparcia, często jest to wsparcie 1:1, w związku z tym oferowane usługi powinny być zintegrowane, kompleksowe i przygotowane w oparciu o indywidualne potrzeby mieszkańca. Mieszkaniec WSM może też korzystać z usług zewnętrznych, oferowanych przez inne podmioty, o ile wyrazi taką potrzebę. W zakres usług oferowanych przez WSM, wchodzi usługi zabezpieczające codzienne potrzeby bytowe mieszkańca, usługi rehabilitacyjne i terapeutyczne oraz usługa asystencji osobistej.

Podmiot realizujący usługi skoordynowanego wsparcia w ramach WSM powinien zapewnić możliwość realizacji usług, zatrudniając wyspecjalizowaną kadrę, jak i wspierając mieszkańca w korzystaniu z usług zewnętrznych podmiotów (AOON, SUO i inne proponowane i dostępne programy lub formy wsparcia), w ramach uzgodnionych z każdym mieszkańcem lub jego przedstawicielem.

Mieszkaniec Wspomaganej Wspólnoty Mieszkaniowej ma prawo do zindywidualizowanych usług wsparcia, dostęp do nich to warunek niezależnego życia w społeczności. Osoby z niepełnosprawnością mają prawo do wyboru takich usług oraz ich wykonawców, zgodnie z potrzebami i osobistymi preferencjami. Usługi te powinny wspomagać życie w społeczności, zapobiegać izolacji, segregacji, a ich celem ma być niezależne życie i realizacja pełnego włączenia w społeczeństwo (zgodnie z komentarzem ogólnym nr 5, do Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych)

1.1. Usługi zabezpieczające codzienne potrzeby bytowe mieszkańca WSM. Usługi wykonywane przez osoby odpowiednio przeszkolone lub wykwalifikowane: opiekun, asystent, opiekun medyczny itp.

- Usługi wspierające w podstawowych czynnościach dnia codziennego, w tym: korzystanie z toalety, mycie, ubieranie, poruszanie się, spożywanie posiłków, przyjmowanie leków (usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, usługi medyczne i asystenckie).
- Usługi wspierające w zakresie bezpieczeństwa mieszkańca WSM.
- Usługi wspierające związane z aktywnością społeczną.
- Usługi w zakresie wspieranego podejmowania decyzji.
- Usługi wspierające komunikację i inne niezbędne do codziennego funkcjonowania mieszkańca WSM.

1.2. Usługi terapeutyczne i rehabilitacyjne. Realizowane są w zależności od potrzeb mieszkańca WSM, który objęty jest indywidualnym planem działań, przygotowanym i realizowanym za zgodą jego, lub jego przedstawiciela:

Terapia i rehabilitacja jako usługi realizowane na zewnątrz (korzystanie z usług oferowanych w społeczności lokalnej: ŚDS, WTZ, ZAZ, domy wsparcia dziennego, ośrodki rehabilitacyjne, terapie prywatne itp.).

W przypadku braku możliwości korzystania z zewnętrznych usług rehabilitacyjnych i terapeutycznych, w zależności od indywidualnych potrzeb mieszkańca usługi takie mogą być realizowane przez wyspecjalizowaną kadrę zatrudnioną przez podmiot prowadzący WSM w części do tego przeznaczonej.

1.3. Zajęcia wspólne. Zajęcia wspólne, w których udział jest dobrowolny, dostosowane do indywidualnych potrzeb i możliwości mieszkańców WSM, wspierające integrację z pozostałymi mieszkańcami WSM jak i włączenie w społeczeństwo: wycieczki, wspólne wyjścia na wydarzenia społeczno-kulturalne, wspólne spędzanie wolnego czasu czy jedzenie posiłków, inne aktywności włączające.

1.4. Asystencja osobista. Korzystanie z usług oferowanych w ramach WSM nie wyklucza korzystania z usług asystencji osobistej, która powinna być dostępna dla wszystkich mieszkańców społeczności. To osoba z niepełnosprawnością decyduje o tym z jakich usług chce korzystać oraz wybiera operatora tych usług.

2. STANDARD KADRY

Kadrę Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych tworzy zespół niezbędny do realizacji jego zadań.

2.1 Kadre WSM stanowią w szczególności:

2.1.1. kierownik

Kierownik WSM - osoba, która posiada co najmniej 3 lata doświadczenia w pracy z osobami z orzeczeniem o niepełnosprawności lub organizowaniu działań adresowanych do osób niesamodzielnych/o znacznych potrzebach w zakresie wsparcia podobnych tym mieszkającym w WSM, oraz posiadająca niezbędną wiedzę w zakresie prowadzenia obiektu pobytowego;

2.1.2. personel specjalistyczny bezpośrednio wspierający:

- personel specjalistyczny – terapeuci (a w zależności od potrzeb także np.: terapeuta zajęciowy, pedagog specjalny, pedagog, fizjoterapeuta, rehabilitant, trener pracy, psycholog, terapeuta AAC, logopeda, etc.) - personel realizujący szeroki zakres niezbędnych indywidualnie

dobrych usług w zakresie wsparcia, w tym w formie profesjonalnej opieki terapeutycznej i systematycznej, wieloaspektowej aktywizacji;

- opiekunowie i asystenci osób niepełnosprawnych dla osób o specjalnych potrzebach, opiekunowie medyczni, w tym opiekunowie nocni, posiadający niezbędne kwalifikacje zawodowe i doświadczenie w pracy z osobami niepełnosprawnymi w zakresie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych albo w placówkach opiekuńczo-wychowawczych lub placówkach oświatowych;

- pielęgniarka, w przypadku utworzenia w WSM punktu pielęgniarskiego/gabinetu zabiegowego lub dodatkowy personel bezpośredni konieczny ze względu na różnorodną przyczynę niepełnosprawności (np. medyczny);

2.1.3. superwizor - rekomenduje się, aby praca terapeutów i opiekunów podlegała superwizji w wymiarze przynajmniej 2 godz. na pracownika w miesiącu;

2.1.4. personel pomocniczy administracyjno-gospodarczy / kadra techniczna / obsługa kadrowo-księgową

2.2. Kwalifikacje. Osoby świadczące wsparcie mieszkańcom WSM są zatrudniane zgodnie z przepisami prawa, jeśli takie obowiązują w przypadku określonych usług.

Osobom z niepełnosprawnościami, szczególnie z niepełnosprawnością intelektualną, które mają ograniczone możliwości rozpoznania oraz obrony przed nadużyciami należy się szczególna ochrona bez względu na wiek. Stąd standardy w WSM dla osób z niepełnosprawnościami powinny być analogiczne jak w placówkach wsparcia dla dzieci i młodzieży. Ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej w art. 25, 26 i 27 określa podstawowe wymagania, jakie powinien spełniać kierownik, oraz specjalista np.: pedagog, psycholog, logopeda itp. Oprócz kwalifikacji merytorycznych wymagane ustawowo jest spełnianie określonych norm moralno-etycznych.

Wymagane jest aby osoba, która jest zatrudniona w WSM:

- nie była i nie jest pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;

- wypełniała obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;

- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Warunkiem zatrudnienia jest niekaralność za wybrane przestępstwa, które można zweryfikować poprzez dostarczenie przez kandydata na dane stanowisko zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego. Dodatkowo na podmiocie prowadzącym powinien ciążyć obowiązek zweryfikowania pracownika w Rejestrze Sprawców Przystępstw na tle seksualnym.

2.3. Wskaźnik zatrudnienia.

- intensywne bezpośrednie indywidualne wsparcie całodobowe wymaga wprowadzenia w WSM współczynnika zatrudnieniowego (dotyczy personelu specjalistycznego bezpośrednio wspierającego):

- wariant I (mieszkańcy uczestniczą w aktywnościach dziennych w placówce zewnętrznej): 3,0; wariant II (stała opieka całodobowa): 3,6;

2.4. Wynagrodzenie kadry. Personel specjalistyczny bezpośrednio wspierający średnio – nie mniej, niż 180% minimalnego wynagrodzenia

2.5. Zakresy obowiązków

2.5.1 Kierownik WSM. Nadzór merytoryczny nad zatrudnioną kadrami, nadzór nad jakością usług świadczonych mieszkańcom i przestrzeganiem ich praw, koordynację procesu szkoleń i superwizji, intensywne kontakty z rodzinami mieszkańców, wdrożenie i codzienną aktualizację harmonogramu pracy kadry;

2.5.2 Pracownicy bezpośrednio wspierający: patrz zakres usług. Zadaniem osób wspierających (specjalistów i asystentów) powinno być zapewnienie całodobowego wsparcia zgodnie z uzgodnionym zakresem.

3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Konieczne (obligatoryjne) koszty prowadzenia WSM powinny wyodrębnić koszty utrzymania mieszkańców oraz koszty usług wsparcia. Te dwie kategorie kosztów powinny mieć różne źródła finansowania.

Koszty utrzymania powinny być pokrywane ze środków własnych mieszkańca (70% dochodu) i samorządu.

Koszty usług wsparcia, zapewniające usługi w wymiarze ustalonym dla danej osoby na podstawie kryteriów uwzględniających poziom samodzielności, finansowane powinny być w całości z budżetu państwa.

Konieczne koszty prowadzenia WSM muszą być w całości pokryte z gwarantowanych środków.

Mieszkanie w WSM nie narusza praw mieszkańców do korzystania z przewidzianych prawem świadczeń i usług, w tym świadczeń zdrowotnych finansowanych z NFZ, uczestnictwa w ośrodkach wsparcia jak środowiskowe domy samopomocy finansowane przez gminy w ramach zadań zleconych ze środków budżetu państwa, uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej czy zakładach aktywności zawodowej finansowanych ze środków PFRON czy też uczestnictwa w innych placówkach aktywności dziennej finansowanych ze środków PFRON czy środków unijnych. Mieszkańców WSM nie mogą dotyczyć ograniczenia wynikające z innych przepisów, a dotyczące mieszkańców domów pomocy społecznej np. w zakresie uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej.

W WSM obowiązuje natomiast powszechna zasada zakazu podwójnego finansowania. W kosztach funkcjonowania WSM w odniesieniu do osób uczestniczących w placówkach aktywności dziennej, obowiązuje niższy wskaźnik zatrudnienia kadry. Nie jest natomiast naruszeniem zakazu podwójnego finansowania zatrudnienie i opłacenie opieki dla takiego mieszkańca w godzinach przedpołudniowych, na wypadek choroby lub innej niedyspozycji oraz w dni wolne od pracy w placówce.

Korzystanie z innych źródeł (PFRON, środki własne organizacji pozarządowej czy zbiórki publiczne) powinno być także dozwolone w celu sfinansowania dodatkowych kosztów, jak dodatkowe zajęcia sportowe czy wycieczki.

3.1. Koszty utrzymania. Do kosztów utrzymania placówki należą koszty eksploatacji budynku, pożywienia, odzieży, środków czystości, niezbędnych napraw i konserwacji oraz inne koszty wymienione w niniejszym opracowaniu w pozycji kosztów kwalifikowalnych. Wysokość kosztów powinna być określana w wysokości średniej dla domów pomocy społecznej odpowiednio dla osób z niepełnosprawnością intelektualną lub przewlekłe somatycznie chorych w danym powiecie, w jeśli w powiecie nie ma takich domów, to średnia dla bezpośrednio sąsiadujących powiatów.

Koszty te powinny być współfinansowane ze środków mieszkańca (70% dochodu) a w pozostałej części ze środków samorządu, z zastosowaniem możliwych do wykorzystania zasiłków. Przez samorząd rozumie się gminę, której mieszkańcem jest osoba z niepełnosprawnością na dzień zamieszkania w WSM.

Udział samorządu w finansowaniu WSM powinien być oparty o zgodę samorządu wyrażoną w formie uchwały właściwej rady gminy (jednej lub więcej) i złożoną już w dokumentacji konkursowej, niezależnie od tego czy wnioskodawcą byłby samorząd czy organizacja pozarządowa. Możliwe jest wyrażanie zgody i udział gminy w finansowaniu kosztów już w trakcie realizacji projektu.

Konieczne jest precyzyjne określenie zasad i trybu pokrywania kosztów przez mieszkańców i samorządy w celu uniknięcia opóźnień w opłatach.

3.2. Koszty wsparcia. Do kosztów wsparcia należą:

- wynagrodzenia dodatkowej kadry bezpośrednio pracującej z mieszkańcami powyżej standardu 0,5 etatu obowiązującymi na mieszkańca w Domach Pomocy Społecznej dla dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną;

- dodatkowe koszty koordynacji - koszty na jednego mieszkańca wynikające z konieczności pełnej realizacji zadań związanych z koordynacją i nadzorem nad jakością usług i mieniem oraz zadań administracyjno- rozliczeniowych.

Przy ustalaniu wymiaru i wysokości kosztów wsparcia wykorzystano dwa wskaźniki: wskaźnik zatrudnienia i wysokość płacy minimalnej w danym roku.

Przyjęte wskaźniki zostały obliczone na podstawie doświadczeń szeregu organizacji prowadzących formy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób wymagających znacznego wsparcia (całkowicie niesamodzielnych). Szczegółowy sposób obliczania przyjętych wyżej wskaźników pozostaje do dyspozycji.

3.2.1. Wynagrodzenia kadry. Liczba kadry zależy od liczby i poziomu funkcjonowania konkretnych mieszkańców, ale dla 6 mieszkańców WSM przyjęto następujące założenia:

- w godzinach nocnych powinny dyżurować 2 osoby,

- w godzinach dziennych wsparcie mogą świadczyć 2 osoby dla nie więcej niż 3 mieszkańców, a w szczególnych przypadkach niezbędna jest opieka indywidualna. Zatem w ciągu dnia wsparcie świadczą 4 osoby kadry na 6 mieszkańców, z zastrzeżeniem, że w przypadku większej liczby osób ze szczególnie trudnymi zachowaniami, niezbędne jest wsparcie 1 pracownik na 1 mieszkańca.

Wielkość niezbędnej obsady kadrowej obliczono w przeliczeniu na pełne etaty, z uwzględnieniem wynikających z prawa pracy dni wolnych przysługujących pracownikom, w tym świąt, urlopów, zwolnień lekarskich i in.

Do całkowitej liczby etatów dla osób pracujących bezpośrednio z mieszkańcami należy dodać 20% na dodatkowe koszty zatrudnienia kadry w przypadku konieczności dodatkowej:

- opieki indywidualnej dla osób tego wymagających,
- opieki nad osobami, które nie mogą przez jakiś czas uczestniczyć w zajęciach w zewnętrznej placówce z powodu złego samopoczucia czy choroby,
- opieki w trybie awaryjnym w drodze do lub z zewnętrznej placówki dziennej aktywności,
- opieki w razie wycieczek, wyjść indywidualnych do lekarza, urzędu itp.

Na mieszkańca uczęszczającego do zewnętrznych placówek aktywności dziennej wskaźnik zatrudnienia wynosi 3,0.

Na osoby nie uczęszczające do zewnętrznych placówek dziennej aktywności wskaźnik zatrudnienia wynosi 3,6.

Średnią wysokość wynagrodzenia przyjęto na 180% minimalnego wynagrodzenia wg kosztów pracodawcy.

Zatem dodatkowe koszty wsparcia wynoszą:

- na osoby uczęszczające do zewnętrznych placówek aktywności dziennej wskaźnik 3,0 - wskaźnik 0,5 = $2,5 \times 180\%$ minimalnego wynagrodzenia wg kosztów pracodawcy.

Na rok 2021 - koszt dodatkowej kadry 15 370 zł ($2,5 \times 6 147,79$ zł) miesięcznie;

- na osoby nie uczęszczające do zewnętrznych placówek dziennej aktywności wskaźnik 3,6 - wskaźnik 0,5 = wskaźnik 3,1 $\times 180\%$ minimalnego wynagrodzenia wg kosztów pracodawcy.

Na rok 2021 - koszt dodatkowej kadry wynosi 19 058 zł ($3,1 \times 6 147,79$ zł) miesięcznie.

W niektórych WSM koszty dodatkowej kadry mogą być mniejsze do 25%.

3.2.2. Dodatkowe koszty koordynacji. Zwiększone koszty na jednego mieszkańca wynikające z konieczności pełnej realizacji zadań związanych z koordynacją i nadzorem nad jakością usług i mieniem oraz zadań administracyjno- rozliczeniowych, przy małej liczbie mieszkańców w wysokości 0,64 kwoty minimalnego wynagrodzenia przy uwzględnieniu kosztów pracodawcy. Pozycja ta mieści się w podstawowych zadaniach merytorycznych, a jej wymiar wynika z konieczności koordynacji pracy zwiększonej liczby kadry.

Zatem koszty wsparcia stanowią sumę powyższych kosztów.

3.3. Koszty kwalifikowalne

3.3.1. W ramach kosztów utrzymania będą finansowane zadania polegające na:

- utrzymaniu działalności WSM, w tym m.in. zabezpieczeniu dostaw podstawowych mediów (energia elektryczna, ogrzewanie, woda, ścieki, wywóz nieczystości etc.), opłacaniu podatków i opłat lokalnych, ubezpieczeniu budynku, zakupie usług, w tym wyżywienia dla mieszkańców WSM, zakupie materiałów do pracy z mieszkańcami WSM, przeprowadzaniu okresowych przeglądów, kontroli stanu oraz konserwacji urządzeń budowlanych i sprzętu wielokrotnego użytkowania, w tym sprzętu specjalistycznego;

- ponoszeniu niezbędnych wydatków związanych z usługą przewozową/transportową mieszkańców WSM;

- pokrywaniu kosztów wynagrodzeń kadry WSM oraz osób świadczących usługi w WSM na rzecz jej mieszkańców.

3.3.2. zakres kosztów kwalifikowalnych to:

- związane z zapewnieniem funkcjonowania WSM koszty zużycia podstawowych mediów według dokumentów memoriałowych (np. faktury), których termin zapłaty następować będzie po terminie utworzenia WSM, w okresie jej funkcjonowania w danym roku budżetowym, ale nie później niż do 31 grudnia danego roku, wystawianych na odbiorcę (WSM/podmiot prowadzący WSM);

- wydatki na zakup posiłków lub podstawowych artykułów żywnościowych na potrzeby przygotowywania posiłków dla mieszkańców WSM, według dokumentów memoriałowych (np. faktury), których termin zapłaty następować będzie po terminie utworzenia WSM, w okresie jej funkcjonowania w danym roku budżetowym, ale nie później niż do 31 grudnia danego roku, wystawianych na odbiorcę (WSM/podmiot prowadzący WSM);

- wydatki związane z okresowymi przeglądami urządzeń budowlanych i sprzętu wielokrotnego użytku, wg dokumentów memoriałowych (np. faktury), których termin zapłaty następować będzie po terminie utworzenia WSM, w okresie jej funkcjonowania w danym roku budżetowym, ale nie później niż do 31 grudnia danego roku, wystawianych na odbiorcę (WSM/podmiot prowadzący WSM);

- niezbędne wydatki związane z transportem mieszkańców WSM;

- koszty wynagrodzeń kadry WSM oraz osób świadczących usługi na rzecz mieszkańców WSM, wg dokumentów kadrowo-płacowych;

- wydatki związane z zakupami i naprawami wyposażenia, w tym sprzętu rehabilitacyjnego, oraz z zakupami materiałów eksploatacyjnych i służących terapii.

W przypadku gdy faktyczne koszty realizacji usług przekroczą przewidziane wyżej kwoty wsparcia finansowego, podmiot prowadzący WSM pokrywa różnicę z opłat wnoszonych przez mieszkańców, a w dalszej kolejności ze środków własnych.

W przypadku niewykorzystania miejsc zamieszkiwania całodobowego w WSM wysokość finansowania usług zostaje zmniejszona do wysokości 25% kwoty określonej dla usług zamieszkania całodobowego dla każdego z tych miejsc.

3.3.3. Kwalifikowalność kosztów zadań.

Kosztami kwalifikowalnymi zadania są:

- koszty faktycznie poniesione w okresie realizacji zadania (z zastrzeżeniem, że za zobowiązania zaciągnięte w danym roku kalendarzowym wydatki można ponosić do 31 grudnia danego roku;

- wszystkie koszty niezbędne dla realizacji zadania przewidziane w kalkulacji wniosku o finansowanie, który został wybrany i zaakceptowany przez Ministra;

- koszty brutto, tj. koszty wraz z przypadającym na nie podatkiem VAT,

z wyjątkiem przypadków, gdy podatek ten może być odliczony od podatku należnego

lub zwrócony, przy uwzględnieniu przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2021 r. poz. 685) oraz § 16 ust. 6–8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 grudnia 2010 r. w sprawie szczegółowego sposobu i trybu finansowania inwestycji z budżetu państwa (Dz. U. poz. 1579).

W sytuacji kiedy podmiot tworzący/prowadzący WSM jest uprawniony do odzyskania VAT wskazuje w kosztorysie kwoty netto (w takiej sytuacji VAT jest kosztem niekwalifikowalnym). W sytuacji, kiedy podmiot tworzący/prowadzący WSM może częściowo odzyskać podatek VAT, wskazuje w kosztorysie przy odpowiednich pozycjach kwoty netto lub brutto.

Za datę ponoszenia wydatku przyjmuje się, w przypadku wydatków pieniężnych:

- ponoszonych przelewem lub obciążeniową kartą płatniczą – datę obciążenia rachunku bankowego beneficjenta, tj. datę księgowania operacji;

- ponoszonych kartą kredytową lub podobnym instrumentem płatniczym o odroczonej płatności – datę transakcji skutkującej obciążeniem rachunku karty kredytowej lub podobnego instrumentu pod warunkiem dokonania spłaty tej należności na koniec okresu rozliczeniowego danego instrumentu płatniczego.

Środki finansowe nie mogą służyć podwójnemu finansowaniu wydatków, tj. dwukrotnemu dokonywaniu zapłaty ze środków publicznych, zarówno krajowych, jak i wspólnotowych.

Kosztami niekwalifikowanymi zadania są:

- odsetki od zadłużenia;
- kwoty i koszty pożyczki lub kredytu;
- kary i grzywny;
- wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON);
- wydatek poniesiony na zakup używanego środka trwałego, który był w ciągu 7 lat wstecz od daty zakupu (w przypadku nieruchomości 10 lat), przed dniem realizacji zadania, współfinansowany ze środków unijnych lub dotacji krajowych;
- podatek VAT, który może zostać odzyskany na podstawie przepisów krajowych, tj. ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług oraz aktów wykonawczych do tej ustawy;
- inne niż część kapitałowa raty leasingowej wydatki związane z umową leasingu,
- odsetki za opóźnienie w regulowaniu zobowiązań oraz odsetki za zwłokę z tytułu nieterminowych wpłat należności budżetowych i innych należności, do których stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1325, z późn. zm.);
- koszty amortyzacji.

3.4. Rozwiązania docelowe dot. utrzymania WSM.

Główne założenia rozwiązań docelowych: Proponowane wyżej formy mieszkalnictwa dla osób wymagających całodobowego stałego intensywnego wsparcia są konieczne jako trwałe rozwiązanie systemowe. Tryb konkursowy i okresowe umowy są całkowicie sprzeczne z charakterem stałych wspólnot, mających zapewnić tym osobom pewne miejsce do życia. Niezbędne jest zatem wprowadzenie nowego typu mieszkalnictwa wspomagane: Wspomaganej Społeczności Mieszkaniowe dla osób wymagających całodobowego intensywnego, zindywidualizowanego wsparcia, do katalogu stałych form wsparcia.

3.4.1. *Baza lokalowa.* Pozyskiwanie lokali do prowadzenia WSM powinno być możliwe w ramach różnych środków i źródeł finansowania, w tym w oparciu o budżet państwowy, także poprzez fundusze celowe, budżet samorządowy, ze środków unijnych, w ramach budownictwa komunalnego, z zastosowaniem zasad właściwych dla poszczególnych źródeł finansowania.

Pozyskiwanie lokali jest też dopuszczalne ze środków własnych organizacji pozarządowych oraz inwestorów prywatnych, w tym mieszkańców i ich rodzin.

Dostępność budynku – dla nowo powstających budynków lokale powinny być wolne od barier architektonicznych, a w pozostałym zakresie dostępność powinna być zapewniona z zastosowaniem

racjonalnych usprawnień, tj. konieczne jest wprowadzenie tych usprawnień, które są potrzebne ze względu na faktyczne specjalne potrzeby mieszkańców lub kandydatów na mieszkańców.

Dla istniejących budynków – zasady zapewnienia dostępności określone w ustawie z zastosowaniem racjonalnych usprawnień, tj. wprowadzenie tych usprawnień, które są potrzebne ze względu na faktyczne specjalne potrzeby mieszkańców lub kandydatów na mieszkańców.

3.4.2. *Zasady działania i finansowania WSM.*

WSM może być prowadzona przez jednostki samorządu lub organizacje pozarządowe mające status organizacji pożytku publicznego prowadzące działalność statutową w tym zakresie. WSM uzyskuje status od wojewody po spełnieniu wszystkich warunków, w zakresie standardów oraz doboru mieszkańców. Tryb wyboru mieszkańców ustalony według jasnych, obiektywnych i szczegółowych kryteriów, aby wyłonić osoby rzeczywiście wymagające intensywnej, całodobowej opieki.

Koszty utrzymania powinny być ustalane z podziałem na standardowe koszty utrzymania i koszty zwiększonej opieki.

3.4.3. Propozycje trybu zmian w przepisach, umożliwiające trwałe wprowadzenie WSM do polskiego systemu prawa.

Wprowadzenie tych rozwiązań jest możliwe poprzez wprowadzenie WSM do aktu prawnego rangi ustawowej oraz wydanie na podstawie delegacji ustawowej rozporządzenia regulującego szczegółowe standardy i zasady funkcjonowania WSM.

Najwłaściwsze wydaje się uchwalenie specjalnej ustawy o Wspomaganych Społecznościach Mieszkaniowych wraz z delegacją ustawową do wydania stosownego rozporządzenia.

W ustawie znajdzie się definicja, dla kogo WSM jest przeznaczona, kategorie podmiotów uprawnionych do prowadzenia WSM, podstawy kwalifikacji mieszkańców do WSM, tryb uzyskania statusu WSM, podstawy ustalania kosztów funkcjonowania WSM oraz zasady jej finansowania z uwzględnieniem podziału kosztów funkcjonowania oraz zasady finansowania kosztów zwiększonej opieki z budżetu państwa bezpośrednio lub poprzez fundusze celowe. W rozporządzeniu wydanym na podstawie delegacji ustawowej zostaną zawarte podstawowe standardy i szczegółowy tryb uzyskania statusu WSM oraz tryb kierowania do niej.

Na zakończenie należy jeszcze raz podkreślić, że proponowane rozwiązania są przeznaczone dla wąskiej grupy osób, które obiektywnie wymagają bardzo intensywnej, zindywidualizowanej opieki. Rozwiązania te nie mają na celu zapewnienia tym osobom komfortowych warunków życia, ale zapobieganie trwałej hospitalizacji w szpitalach psychiatrycznych lub zagrożeniu życia czy zdrowia wynikającemu z braku wystarczającej opieki.